

## **Ekonomiutskottet**

### **Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2025-2028**

#### **Till finansutskottet**

### **INLEDNING**

#### ***Remiss***

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2025-2028 (SRR 2/2024 rd): Ärendet har lämnats till ekonomiutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 23.5.2024.

#### ***Sakkunniga***

Utskottet har hört

- budgetråd Taina Eckstein, finansministeriet
- direktör Jukka Nummikoski, arbets- och näringsministeriet
- rådgivare Jarkko Kivistö, Finlands Bank
- forskningsdirektör Tuulia Hakola-Uusitalo, Statens ekonomiska forskningscentral
- deltagare i Klimatpanelen Antti Arasto, Klimatpanelen
- direktör Ari Grönroos, Business Finland Oy
- ekonom, forskare Jussi Ahokas, forskningsenheten BIOS
- strategidirektör Laura Juvonen, Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- skattedirektör Anita Isomaa, Finlands näringsliv rf
- prognoschef Päivi Puonti, Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- ekonom Tatu Knuutila, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- överombudsman Atte Jääskeläinen, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- verksamhetsledare Heikki Holopainen, Finlands universitetsrektors råd UNIFI rf
- forskningshandledare Ilkka Kiema, Forskning om arbete och ekonomi LABORE
- politics doktor Vesa Vihriälä.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- UTAK - Uuden talousajattelun keskus
- Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken
- Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- Företagarna i Finland rf.

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

### UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

#### *Den ekonomiska omvärlden och grundlinjen för den ekonomiska politiken*

Planen för de offentliga finanserna 2025—2028 har utarbetats i ett läge där skuldkvoten i de offentliga finanserna har stigit betydligt under de senaste 15 åren och den ekonomiska tillväxten enligt prognosen för 2024 är nära noll. Ekonomin förutspås återhämta sig och uppnå en tillväxt på 1,6 procent år 2025, men 2026—2028 beräknas tillväxten ligga mellan 1 och 1,5 procent. Finlands tillväxtpotential på lång sikt försvagas särskilt av att befolkningen i arbetsför ålder minskar till följd av att befolkningen blir äldre och utbildningsnivån slutar stiga. Detta begränsar möjligheterna att få kompetent arbetskraft och försämrar samtidigt förutsättningarna för att öka satsningarna på innovation och investeringarna i produktion.

Den aktuella planen baserar sig på en oberoende prognos för makroekonomin och de offentliga finanserna från finansministeriets ekonomiska avdelning. Planen innehåller Finlands stabilitetsprogram och uppfyller samtidigt EU:s krav på en budgetplan på medellång sikt. Ekonomiutskottet bedömer planen utifrån sitt ansvarsområde med särskild fokus på företagens ekonomiska omvärld, investeringar och FoUI-politik.

Under rådande omständigheter kräver det försämrade läget i de offentliga finanserna och den växande skuldkvoten anpassningsåtgärder. Problemen i den finländska ekonomin är samtidigt också strukturella, vilket innebär att de inte kan lösas genom åtgärder av engångsnatur med kort verkningstid. Detta understryker också behovet av att sköta de offentliga finanserna planmässigt och långsiktigt och se till att det finanspolitiska spelrummet är tillräckligt under alla omständigheter.

De beslut som nu fattas styrs också av EU:s Finanspolitiska regler och strävan att undvika EU:s förfarande vid alltför stora underskott. Revideringen av reglerna kopplar i fortsättningen ramverket bättre till den landsspecifika situationen och utsikterna för de offentliga finanserna. I fortsättningen kommer det också att krävas att den inhemska finanspolitiska lagstiftningen revideras. För Finlands del förutsätter reglerna i vilket fall som helst att också den offentliga skuldsättningen ändras under de kommande åren.

Syftet med regeringens ekonomiska politik är å ena sidan att öka sysselsättningen och påskynda tillväxten genom olika strukturella åtgärder och å andra sidan att minska underskottet i de offentliga finanserna genom direkta anpassningsåtgärder. Båda metoderna behövs för att målen ska nås eftersom strukturella åtgärder som stöder ekonomisk tillväxt har långsam verkan och alltid är förknippade med osäkerhetsfaktorer.

Målet för regeringsprogrammet är ett underskott på 1 procent i de offentliga finanserna och en stabilisering av den offentliga skuldkvoten fram till 2027. På längre sikt är målet att vända skuldkvoten nedåt. Den tilläggsanpassning på cirka 3 miljarder euro som fastställts i samband med rambeslutet bedöms ge en fastare grund för den i regeringsprogrammet eftersträlvade anpassningen på sammanlagt 6 miljarder euro. Sakkunniga som ekonomiutskottet hört har gett stöd åt bedömningen att mindre anpassningsåtgärder än de som nu föreslagits inte räcker till för att stabilisera skuldkvoten och att betydligt större nedskärningar kan vara problematiska mot bakgrund av

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

den föreslagna tillväxtprognosen. Ekonomiutskottet anser att grundlinjen för regeringens ekonomiska politik är korrekt.

### *Anpassningsåtgärder*

De finanspolitiska anpassningsåtgärderna innebär i praktiken nedskärningar i de offentliga utgifterna och till vissa delar också skattehöjningar. En sådan åtstramning av finanspolitiken får i allmänhet totalproduktionen (bnp) att minska åtminstone under några år. Bedömningarna av den inverkan som åtstramningen av finanspolitiken har på totalproduktionen varierar dock avsevärt beroende på bedömningsmetod och material.

Enligt utredning till ekonomiutskottet verkar den offentliga skulden i förhållande till totalproduktionen, som beskriver skattebasernas storlek, växa bestående utan anpassningsåtgärder. Mot denna bakgrund betonar utskottet därför att en åtstramning av finanspolitiken inte kan undvikas i Finland. Bedömningen av anpassningsåtgärderna handlar därför inte i första hand om behovet av åtgärderna utan om tidpunkten och inriktningen av dem.

Anpassningsåtgärdernas negativa effekt på produktionen kan på det allmänna planet bedömas vara större i en djup recession än i en högkonjunktur. Enligt de bedömningar som framfördes vid ekonomiutskottets sakkunnigutfrågning ser omfattningen av de åtgärder som regeringen nu föreslår eller tidpunkten för dem inte ut att vara ägnade att driva Finlands ekonomi in i en djup recession. För närvarande är konjunkturläget ännu svagt, men det väntas bli bättre mot slutet av året. Även sysselsättningsgraden är fortfarande mycket hög och det råder fortfarande brist på arbetskraft inom många branscher. Också det finansiella systemet är stabilt, och risken för negativa multiplikatoreffekter till följd av störningar i finansförmedlingen har ansetts vara liten.

Ekonomiutskottet betonar att man i anpassningsåtgärderna i fråga om såväl utgifterna som inkomsterna också behöver beakta effekterna på den ekonomiska tillväxten på lång sikt. Med tanke på detta har sakkunniga ansett att en sådan höjning av mervärdesskattesatsen som föreslås i planen är bättre än till exempel en skärpning av inkomstskatten. Med tanke på detta vore det motiverat att flytta tyngdpunkten i beskattningen i riktning mot konsumtionsskatter. Trots höjningen av mervärdesskatten förskjuts tyngdpunkten i beskattningen rätt lite.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning har man delvis varit kritisk till tidpunkten för höjningen av mervärdesskattesatsen: enligt de flesta prognoserna kommer den ekonomiska tillväxten att börja på nytt först i slutet av året, och en tidigareläggning av höjningen av mervärdesskatten till början av september kan ha negativa effekter särskilt på verksamhetsförutsättningarna för små och medelstora företag. Med tanke på detta har det framförts att det kan vara motiverat att skjuta upp skattehöjningen till årsskiftet. Ekonomiutskottet anser dock att det är motiverat att höja mervärdesskattesatsen redan i år för att i synnerhet förfarandet vid alltför stora underskott inom EU ska kunna undvikas: För Finlands del fattas beslut om förfarandet 2025 när uppgifterna om utfallet för 2024 har publicerats.

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

### *Tillväxtåtgärder och FoUI-politik*

De åtgärder som stöder tillväxten utgör en central del av hela planen för de offentliga finanserna. Riktlinjerna i det nya tillväxtpaket som regeringen separat fattade beslut om i april 2024 är viktiga med tanke på detta. Åtgärderna syftar till att vända de försvagade tillväxt- och investeringsutsikterna och därigenom stabilisera de offentliga finanserna. I nuläget är det ännu inte möjligt att bedöma vilka effekter åtgärderna i tillväxtpaketet har på de offentliga finanserna. Ett viktigt medel i helheten är skattegottgörelsen för stora industriinvesteringar. Syftet med den är att stödja uppbyggnaden av ett ekosystem för en ren omställning i Finland.

Ekonomiutskottet betonar betydelsen av tillväxtfrämjande åtgärder, men påpekar att tillväxtpolitiska åtgärder också inbegriper en risk för att stöden delvis riktas till investeringar som också skulle genomföras utan stöd. Å andra sidan kan det i en situation där konkurrentländerna allmänt lockar företag med stora stöd vara svårt att utan stödinstrument skapa det ekosystem som krävs för en ren omställning och till exempel investeringar i väte. Ekonomiutskottet betonar dock att teknikneutrala tillväxtåtgärder är nödvändiga och anser att den skattegottgörelse som regeringen föreslår är ett bra sätt att påskynda stora industriinvesteringar. Samtidigt framhäver det svaga läget i de offentliga finanserna vikten av en effektiv användning av offentliga medel. Med tanke på detta är det motiverat att i planen för de offentliga finanserna i fortsättningen granska också användningen och omstyrningen av företagsstöden.

I tillväxtpaketet och planen för de offentliga finanserna vidmakthålls den planerade ökningen av FoUI-satsningarna till den parlamentariskt eftersträlvade nivån. Detta innebär att FoU-satsningarna höjs till 1,2 procent och att alla FoU-investeringar höjs till 4 procent av bnp fram till 2030. Detta innebär att statens FoU-finansiering ökar till cirka 4,3 miljarder euro fram till 2030. Ekonomiutskottet anser att regeringens val på denna punkt är en viktig linjedragning med tanke på en hållbar produktivitet utveckling och en hållbar ekonomisk tillväxt. Genom de beslut som fattats 2025 ökar FoU-satsningarna med 194 miljoner euro och år 2028 uppgår den bestående FoU-finansieringen till 504 miljoner euro.

De sakkunniga stöder principen om att det är motiverat att den offentliga sektorn satsar på nyskapande forskning och utbildning. Samtidigt bör grunderna för fördelningen av de direkta FoUI-stöden vara tydliga, och skattestöden i anslutning till FoUI-verksamheten bör vara tillräckligt långsiktiga. Det stora antalet FoUI-satsningar betonar behovet av att omsorgsfullt bereda allokeringen av utgifterna.

Uppkomsten av internationella nätverk och värdekedjor kan främjas också genom FoUI-samarbete på EU-nivå. Detta har också ett bredare samband med byggandet av EU:s strategiska konkurrenskraft. Med tanke på detta är det viktigt att planen höjer den nationella motfinansieringen till högskolor och forskningsorganisationer för EU:s FoU-projekt.

Ekonomiutskottet betonar särskilt behovet av att utveckla sambandet mellan forsknings- och företagsfältet. Med tanke på detta är regeringens riktlinjer i planen för de offentliga finanserna om att höja Business Finlands FoU-fullmakt och rikta finansieringen särskilt till stöd för företags FoU-verksamhet samt till samarbete mellan företag och forskare viktiga. Business Finlands finansieringsfullmakter håller på att öka betydligt under ramperioden 2025—2028, det vill säga

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

med över 330 miljoner euro, vilket är 53 procent jämfört med 2024. Ekonomiutskottet anser att anpassningen av förvaltningskostnaderna är en viktig del av besparingarna i de offentliga finanserna, men fäster samtidigt uppmärksamhet vid att nedskärningen i finansieringen av Business Finlands egna verksamhet samtidigt uppgår till nästan 10 miljoner euro. Nedskärningen kan försämra Business Finlands förutsättningar att betjäna finländska företag samtidigt som det behövs extra mycket incitament och sakkunnigtjänster för att aktivera och bedöma ansökningar om FoU-finansiering samt för att säkerställa att resultaten av FoU-verksamheten utnyttjas på målmarknaden.

Finland är innovativt enligt internationella utredningar, men forsknings- och utvecklingsarbetet leder inte i tillräcklig utsträckning till innovationer, privata investeringar och inmutningar på nya områden. I ett internationellt perspektiv fokuserar den finländska innovationsverksamheten mer på förbättring och utveckling än på nyskapande. Ekonomiutskottet betonar att det i Finland behövs effektiva åtgärder som förädlar kompetensen till innovationer. Med tanke på detta är också åtgärder som främjar uppskalning och kommersialisering av resultat viktiga, såsom forsknings- och teknikinfrastrukturer samt pilotmiljöer.

Sakkunniga har framfört oro över att Finland i förhållande till sina jämförelseländer och i synnerhet Sverige investerar mindre i såväl immateriella tillgångar som maskiner och anordningar. I synnerhet företagens FoU-investeringar har minskat mycket i Finland. Genom att finansiera både företag och offentliga forskningsorganisationer som samarbetar med företag uppmuntras företagen att på lång sikt öka också sina egna FoU-investeringar.

Ekonomiutskottet anser att den tilläggssatsning inom FoUI-finansieringen som regeringen beslutat om är viktig för att påskynda den framtida produktivitetsutvecklingen. Vid sidan av den ökade finansieringen är det motiverat att också göra strategiska val inom innovations-, industri- och teknologipolitiken. Investeringarna ska riktas till produktion med högt mervärde. FoUI-finansieringen ska riktas till utveckling av sådan kritisk teknik där Finland har möjlighet att få konkurrensfördelar och samtidigt stärka sin ekonomiska säkerhet. Sakkunniga som utskottet hört har fäst särskild uppmärksamhet vid lösningar för ren omställning, kvant- och högprestandaberäkning, artificiell intelligens och sjätte generationens nätteknik. Det immateriella kapitalets betydelse för värdeskapandet är väsentlig. Ur denna synvinkel har FoUI-politiken ett centralt samband också med valen inom kompetens- och utbildningspolitiken.

## FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår,

*att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.*

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

Helsingfors 21.5.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Sakari Puisto saf  
vice ordförande Ville Kaunisto saml  
medlem Noora Fagerström saml  
medlem Kaisa Garedeu saf  
medlem Lotta Hamari sd  
medlem Mai Kivelä vänst  
medlem Helena Marttila sd  
medlem Timo Mehtälä cent  
medlem Matias Mäkynen sd  
medlem Pia Sillanpää saf  
medlem Oras Tynkkynen gröna  
medlem Juha Viitala sd  
ersättare Pauli Aalto-Setälä saml  
ersättare Vesa Kallio cent  
ersättare Teemu Kinnari saml  
ersättare Jorma Piisinen saf  
ersättare Minna Reijonen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Tenhunen.

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

### Avvikande mening 1

#### Avvikande mening 1

#### Motivering

Europa släpar allt längre efter den tekniska utvecklingen och den anknyttande finansieringen i Förenta staterna och Kina. Detta är ett hot också mot den gröna omställningen och uppnåendet av utsläppsminskningarna och i sista hand mot bekämpningen av klimatförändringen. Utvecklingen började från finanskrisen då man i Europa fokuserade på skuldkrisen i stället för på tillväxtåtgärder. Satsningarna på konkurrenskraft och tillväxt glömdes bort. En vändning till det bättre sker inte utan en betydande kursändring på europeisk nivå.

Finlands regering har satt som ett centralt mål för balansen i de offentliga finanserna att den offentliga skulden i förhållande till bnp ska stabiliseras före utgången av regeringsperioden. Målet kommer inte att nås utan ekonomisk tillväxt. Hur skuldkvoten kommer att utvecklas under de närmaste åren är svårt att förutsäga exakt. Detta beror på konjunkturutvecklingen i den finländska ekonomin under de närmaste åren. Konjunkturutvecklingen påverkas i väsentlig grad inte endast av finanspolitiken utan också av den internationella konjunkturutvecklingen.

Enligt finansministeriets uppskattning minskar de ytterligare anpassningsåtgärder som regeringen beslutade om vid budgetmanglingen våren 2024 (2,3 miljarder netto, ca 0,75 % av bnp) bnp-tillväxten med sammanlagt 0,5 procent 2025—2026. Den största minskningen infaller 2025. Av planen framgår det inte vad uppskattningen baserar sig på. Enligt finansministeriet kan man dock grovt uppskatta att den finanspolitiska koefficienten är cirka 0,65. Effekten på bnp är enligt finansministeriet permanent under prognosperioden. Denna tolkning stöds av att anpassningsåtgärderna är spridda över flera år. Det bör noteras att anpassningsåtgärderna kan leda till att den ekonomiska tillväxten dämpas kraftigare än i finansministeriets prognos. Storleken på den finanspolitiska koefficient som finansministeriet tidigare använt är ett eller ungefär ett. Även om uppskattningarna av koefficientens storlek är förenade med stor osäkerhet, är det inte en grund för en bedömning i underkant. Ju högre koefficienten för finanspolitiken är, desto större är den negativa effekten på den ekonomiska tillväxten.

Det är viktigare att få de offentliga finanserna i balans på längre sikt än att under de närmaste åren påverka utvecklingen av skuldkvoten. Arbetslösheten har ökat i Finland och sysselsättningsgraden har sjunkit i ungefär ett års tid. Även det att inflationen är lägre än i de flesta andra euroländerna tyder på att det ur konjunkturpolitisk synvinkel inte är nödvändigt att minska den totala efterfrågan.

Hur regeringens ekonomiska politik lyckas måste också bedömas utifrån hur utgiftsnedskärningarna påverkar medborgarnas tjänster och förmåga att klara av det dagliga livet. Finlands finanspolitiska linje håller på att stramas åt under mycket krävande makroekonomiska förhållanden, varför de långvariga negativa kumulativa effekterna av åtstramningarna i finanspolitiken inte kan uteslutas ur visionen om framtiden.

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd Avvikande mening 1

### *Tillväxt och investeringar*

I regeringens ekonomiska politik betonas anpassning medan satsningarna på tillväxt nästan helt har glömts bort. Dessutom har omvärlden försvagats genom regeringens egna åtgärder, till exempel genom att skapa störningar på arbetsmarknaden för flera år framåt och genom en bakåtsträvande klimatpolitik. Under de kommande åren måste offentliga och privata investeringar mobiliseras för att förbättra den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen samtidigt som frikopplingen av bnp från växthusgasutsläpp påskyndas. Skattestrukturerna och beskattningens styrande karaktär samt företagsstöden måste granskas utifrån samma utgångspunkter. Tillväxten och investeringarna måste ökas så att de samtidigt svarar mot både övergångspolitikens och konjunkturpolitikens behov: att öka den totala efterfrågan, att påskynda löskopplingen från den fossila ekonomin, att beakta också mer omfattande miljöfrågor, till exempel att bromsa förlusten av den biologiska mångfalden, samt att skydda vattendragen och stärka kolsänkorna.

Genom regeringens politik går tillväxtmöjligheterna och den historiska möjligheten för Finland att delta i den globala investeringsvågen för grön omställning förlorade. Det är dags att agera nu, projekten utsätts för hård konkurrens över hela världen. Den viktiga frågan för Finland är om man till Finland kan få investeringar som använder el och mer grön industri med högt förädlingsvärde. Nu förutspås att investeringarna i vindkraft stannar av fram till 2026. Näringslivets investeringsplaner är uppmuntrande, men det är långt kvar innan de kan genomföras. Till exempel överstiger beloppet av planerade väteinvesteringar redan 14 miljarder euro och i Finland planeras redan gröna investeringar till ett belopp av 260 miljarder euro. Finland måste dock vinna varje investering en åt gången.

Regeringen har vidtagit egentliga tillväxtfrämjande åtgärder endast i form av satsningar på FoUI-verksamhet, investeringsincitament och rekapitalisering av Tesikoncernen. I synnerhet investeringsincitamentet behöver genomföras snabbt och effektivt, eftersom investeringsplanerna måste realiseras som investeringar i Finland. Den höjda räntenivån underlättar inte situationen. Finland måste handla snabbt när det gäller tillväxtåtgärderna, eftersom det nuvarande förslaget när det gäller att locka till sig investeringar, till exempel inom ren el, inte kommer att vara en obegränsad tid och den globala konkurrensen om investeringar i ren omställning för närvarande är hård. Regeringen har lovat att göra handläggningarna av tillstånd smidigare, men de massiva nedskärningarna i statsförvaltningen hotar att undergräva grunden för detta. Regeringen har visat rött ljus för ett investeringsstödsinstrument på EU-nivå som hade kunnat svara på den allt större konkurrensen om statligt stöd inom EU. Beslutet att stärka stamnätet kommer att bidra till att locka investeringar och det är bra.

### *Höjning av FoUI- och kompetensnivån samt kunnig arbetskraft*

Satsningar på forskning och utveckling är en satsning på framtiden samt på humankapital, människor och utvecklingen av deras kompetens. I internationell jämförelse ligger tyngdpunkten för den finländska FoUI-verksamheten exceptionellt mycket på förbättring och utveckling av befintlig verksamhet, inte på nyskapande.

Beslutet om satsningen behöver förenas med beslut om strategiska val inom innovationspolitiken, industripolitiken och teknologipolitiken, eftersom finansieringen inte i sig skapar innovatio-

## **Utlåtande EkUU 13/2024 rd**

### **Avvikande mening 1**

ner. För att FoU-satsningen ska kunna lyckas i praktiken krävs det en strategisk syn också på kompetens- och utbildningspolitiken, och i synnerhet på utbildningspolitiken. Det är väsentligt att FoUI-finansieringen riktas till såväl företag som högskolor och forskningsinstitut till exempel för att stärka grundforskningen.

Nationalinkomsten per capita i Finland har inte ökat alls sedan 2008 och arbetsproduktiviteten är på samma nivå som i början av 1990-talet. En så svag utveckling är också internationellt exceptionell. Samtidigt har företagens satsningar på forskning och utveckling minskat betydligt. De finländska företagens låga investeringsgrad avspeglar det svaga investeringsklimatet. Detta är en stor ekonomisk och samhällspolitisk fråga som gäller tillgången på kompetent arbetskraft, riskfinansiering, risktagningsförmåga, reglering o.d. Regeringen har inte lyckats locka experter till Finland, utan tvärtom har den försvårat arbetskraftsinvandringen och genom sina åtgärder försämrat tillgången till högutbildade experter i Finland.

En ökad arbetskraftsinvandring skulle öka bruttonationalprodukten. Om nettoinvandringen under de närmaste åren hölls på den antagna nivån på 50 000 personer, skulle arbetsinsatsen kunna antas öka med minst 0,5 procent per år. Detta skulle medföra en betydande ökning av den uppskattade bnp-tillväxten på 1,3—1,5 procent. Om invandringen är arbetsrelaterad och för sin del svarar mot arbetskraftsbehovet på arbetsmarknaden, kan en bättre prognos för tillgången på arbetskraft också påverka investeringarna och därigenom produktivitetsutvecklingen positivt. Regeringen borde i sin politik kraftfullt ta tag i detta och öka arbetskraftsinvandringen för att öka tillväxten.

För Finland är det en utmaning att få en hållbar tillväxt med metoder som inte överskrider jordens bärkraft. Med tanke på framtiden är det viktigt att satsa på kompetens i större utsträckning, till exempel genom att öka antalet personer som avlägger högskoleexamen. Utan förnyelse störtar Finland permanent in i en låg ekonomisk tillväxt som leder till att Finland utarmas.

FoUI-finansieringen måste syfta till att främja övergången till produktion som ger ett högre mervärde och som baserar sig på immateriella produktionsfaktorer. De beslut som hänför sig till ökningen av forsknings- och utvecklingsfinansieringen måste kopplas till ett bredare sammanhang av samhällsåtgärder som också inbegriper andra framtidsinvesteringar. Särskild uppmärksamhet måste fästas vid människor som skapar tillväxt och immateriella investeringar. Regeringen har inga metoder för att öka de immateriella investeringarna. Därför släpar produktiviteten och den ekonomiska tillväxten i fortsättningen efter jämförelseländerna.

I praktiken minskar universitetens basfinansiering inom FoUI-finansieringen i slutet av ramperioden. Regeringen har alltså lösgjort sig från den parlamentariska FoUI-gruppens överenskommelse. Enbart tidsbunden pilotfinansiering till universiteten räcker inte till för att genomföra det som överenskommit och universiteten får inte finansiering för grundforskning genom den.

Tillväxten i humankapitalet sträcker sig från befolkningspolitik till invandringspolitik som stöder ekonomisk tillväxt, framtidens utbildningssystem, skapande av spetskompetens, trygghet av människors välfärd och delaktighet samt mänsklig familjepolitik, hälsa och ett gott liv. Regeringen skär av utbildningen trots att den lovade att inte göra det. Satsningar på utbildning måste göras på alla nivåer, nu står exempelvis vuxenutbildningen och kompetensutvecklingen samt erhållan-

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

### Avvikande mening 1

det av ny examen i vuxen ålder på spel och även den avgiftsfria utbildningen på andra stadiet upphör. Att höja finländarnas utbildningsnivå är en ödesfråga och en nyckel till framgång för landet.

SDP anser att försämringen av forskningsinstitutens basfinansiering måste rättas till för att förbättra möjligheterna att skapa en ny kunskapsbas och förbättra patenträttigheterna. Bristen på kompetent arbetskraft är för närvarande det största tillväxthindret och regeringen har ingen plan för att höja kompetensnivån eller främja invandringen. Det måste utarbetas en plan över de åtgärder och den finansiering som behövs för att höja utbildningsnivån. Genomförandet av planen måste inledas snabbt.

Det är viktigt att stärka kompetensklustren genom att underlätta invandringen och göra det lättare för utländska experter att stanna i Finland samt att få experter som utbildats i Finland att stanna kvar i landet. Regeringen har inte bedömt de olägenheter som den försvagade arbetskraftsinvandringen medför för ekonomin och tillväxten.

#### *Företagsstöd och skattestöd*

Med energistöd stöds projekt som främjar framtida energilösningar och som syftar till att minska de tekniska och ekonomiska riskerna i anslutning till ny teknologi. Stödet har uppskattats ha en 4—5-faldig hävstångseffekt, dvs. då staten använder en euro genererar den investeringar på 4—5 euro. År 2022 beviljades 390 miljoner euro i energistöd. Genom stödet genererades investeringar för 1,6 miljarder euro. Åren 2025—2028 föreslås 14,1 miljoner euro i stöd. Energistödet är ett relativt effektivt företagsstöd. Det skärs ned av regeringen medan stöd som är mindre effektiva lämnas orörda.

Det svaga läget i de offentliga finanserna gör det allt viktigare att använda de offentliga medlen kostnadseffektivt. Företagsstöden bör också i fortsättningen granskas som en del av planen för de offentliga finanserna och omstyrningen av företagsstöden bör inledas på sätt som främjar en ekologiskt och socialt hållbar ekonomi i framtiden. Enligt flera undersökningar stimulerar de befintliga företagsstöden inte produktivitetstillväxten, utan de är till sin karaktär bevarande. Genom beskattning av miljöolägenheter kan företag och hushåll styras till hållbar konsumtion och produktion. Vi kan inte godta regeringens beslut att lägga ned forskningssektionen för företagsstöd, som verkat sedan år 2019.

#### *Avvikande mening*

Vi föreslår

*att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.*

**Utlåtande EkUU 13/2024 rd**  
**Avvikande mening 1**

Helsingfors 21.5.2024

Matias Mäkynen sd  
Lotta Hamari sd  
Juha Viitala sd  
Helena Marttila sd

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

### Avvikande mening 2

#### Avvikande mening 2

#### Motivering

##### *Finland behöver sund tillväxt*

Finland har redan lidit av ett kroniskt tillväxtunderskott i över femton år. Orsaken till detta är den svaga produktivitetsutvecklingen, de låga investeringarna och den ökande bristen på kompetent arbetskraft. För närvarande har både vanliga människor och företagare ett svagt förtroende för framtiden. Människor oroar sig på riktigt för att deras ekonomi ska kollapsa. Företagen har inte likviditet för tillväxt.

Till följd av högerregeringens politik växer arbetslösheten, antalet konkurser och statsskulden men inte den finländska ekonomin. Konsumenternas och företagens förtroendeindikatorer ligger i botten.

Centerns recept för tillväxt är: Planerad i Finland, tillverkad i Finland och ägd i Finland. Finland behöver starkare tillväxtutsikter. Målet ska åtminstone vara att fördubbla tillväxten jämfört med prognosen.

Vi måste återställa förtroendet för ekonomin. Atmosfären och omvärlden ska vara stabila och förutsägbara. Nu är det inte så. Regeringen har valt en instabilare väg. En låg politisk risk var tidigare en finländsk dygd. Nu är det inte längre så.

Finlands förutsägbarhet som investeringsobjekt har försvagats betydligt på ett år. Detta kommer fram till exempel i inställningen till den gröna omställningen. Av politiska skäl kallas den numera för ren omställning i Finland.

Dessutom är också inställningen till utländska arbetstagare som kommer till Finland snäv, även om befolkningen i Finland åldras. Finland behöver positiva och stabiliserande framtidsutsikter. Det är inte möjligt att de lagändringar som gjorts under denna valperiod kommer att rivas upp under nästa valperiod.

##### *Centerns elva verktyg för tillväxt*

Många tillväxtåtgärder har en negativ direkt effekt på skatteintäkterna, men de möjliggör ekonomisk tillväxt. För genomförandet av dessa tillväxtåtgärder reserveras 500 miljoner euro, varav 200—300 miljoner euro täcks med tilläggsintäkter från lotteriskatten genom övergången till licensmodellen.

I Centerns alternativ frigörs dessutom finansiering av engångsnatur för tillväxtåtgärder både genom att avstå från snabbjärnvägen mellan Åbo och Helsingfors, låta bli att höja FPA-ersättningarna för privata social- och hälsovårdstjänster på ett kostnadsineffektivt sätt och genom att avyttra statlig egendom. Det lönar sig att hellre rikta finansiering till verksamhet som stärker den ekonomiska tillväxten på ett hållbart sätt.

**Utlåtande EkUU 13/2024 rd**  
**Avvikande mening 2**

*1. Tillväxt i hela Finland*

Centern föreslår tillväxtfrämjande åtgärder för hela Finland. Vi vill införa följande skatteincitament:

a. Investeringskattgottgörelsen: Centern skulle i övrigt genomföra skattgottgörelsen för investeringar i enlighet med regeringens förslag, men gottgörelsen ska utöver stora investeringar också gälla små och stora företags investeringar.

b. För att stimulera företagens intresse för tillväxt utarbetas en finländsk variant av den så kallade estniska skattemodellen. I samfundsbeskattningen skulle man övergå till en modell där outdelade vinster omfattas av en lägre skattesats än vinster som delas ut. När det gäller skatteintäkterna är modellen neutral.

c. I Finland måste man bättre värdesätta äldre arbetstagare som under sin långa karriär har fått en enorm arbetserfarenhet. Finländarna måste uppmuntras att fortsätta i arbetslivet klart längre än den lägsta pensionsåldern och att skjuta upp pensioneringen. De som fortsätter arbeta efter den lägsta pensionsåldern bör få en kännbar rabatt på 20 procent på inkomstskatten.

d. Hushållsavdraget som stärker sysselsättningen och förebygger svart ekonomi bibehålls (nedsänkningen på 100 miljoner euro blir inte av) och dessutom reserveras för hushållen 30 miljoner euro per år för energistöd särskilt för den som avstår från oljeuppvärmning.

e. Den nedre gränsen för mervärdesbeskattningen höjs till 30 000 euro, för att småföretagare trots höjningen av mervärdesskatten ska få en skälig utkomst, då den nuvarande lättnaden vid den nedre gränsen kommer att slopas år 2025 på grund av förpliktelser enligt ett EU-direktiv.

f. Företagens FoUI-avdrag utvecklas så att uppstarts företagen kan dra full nytta av dem. Återbetalningen skulle ske kontant eller genom kvittning mot andra skatter, dvs. det skulle gynna förlustbringande företag som på grund av tillväxtfasen inte kan dra nytta av skatteincitamentet. För närvarande kan FoUI-avdraget utnyttjas först när företagets resultat har blivit positivt. Till exempel i Danmark kan en del av förlusterna återbetalas om de har uppstått genom FoUI-incitament. Samtidigt höjs också maximibeloppet jämfört med det nuvarande avdraget på högst en miljon euro per företag.

g. Tiden för avdrag av förluster förlängs från nuvarande 10 år. Preskriptionstiden för att dra av förluster är exceptionellt snäv för finländska företag. I de nordiska länderna och Tyskland är tiden för avdrag av förluster inte tidsbegränsad. En alltför snäv tid för avdrag av förluster är problematisk särskilt för tillväxtföretag, vars verksamhet i initialskedet kan vara förlustbringande i en lång tid. Företag som är verksamma i Finland är tvungna att beakta detta och i stället för att djärvt satsa på tillväxt måste de göra företaget vinstbringande relativt snabbt för att hinna minska de aggregerade förlusterna i tid. Detta skulle inte minska skatteintäkterna nämnvärt, men det skulle stöda tillväxtföretagen.

h. Skattefriheten för de allmännyttiga samfundens investeringar i riskkapitalfonder i kb-form genomförs omedelbart (kanalisering av kapital till tillväxtföretagen).

## **Utlåtande EkUU 13/2024 rd**

### **Avvikande mening 2**

#### *2. Utnyttjande av särskilda ekonomiska regioner*

Centern föreslår ett tioårigt försök med en särskild ekonomisk region i östra Finland. En tidsbunden befrielse från samfundsskatt för ett investerande företag skulle vara en del av tillväxtpaketet. I östra Finlands särskilda ekonomiska region skulle reformen gälla alla investeringar oberoende av näringsgren. Detta skulle medföra en betydande investeringsinjektion för östra Finland.

Utöver investeringsincitamentet för företag skulle det inom den särskilda ekonomiska regionen genomföras ett heltäckande åtgärds paket med incitament, såsom studielånekomensation och flyttbidrag för kompetent arbetskraft, regionalt lindrigare elskatt och sänkta socialskyddsavgifter, för snabbad behandling av tillstånd och slopande av prövningen av tillgången på arbetskraft, och dessutom skulle tyngdpunkten i tilläggs satsningarna på FoUI och utbildningsplatser läggas särskilt på östra Finland.

Centern vill underlätta situationen i östra Finland med 130 miljoner euro och rikta 30 miljoner euro till norra Finland. Genom åtgärds paketet skapas det tillväxtutsikter för landskapen vid östgränsen för dem som lider av följderna av Rysslands krigföring och genomförandet av det så kallade programmet för norra Finland inleds. Finansieringen fås genom att anslagen för snabbjärnvägen mellan Åbo och Helsingfors på 460 miljoner euro återtas.

För kommuner som har intresse för saken införs ett försök med en sådan turismavgift som tillämpas på andra håll i världen och vars avkastning används för att utveckla den lokala turisminfrastrukturen. Avgiften kan till exempel uppgå till fyra euro per natt.

#### *3. Fler invånare i Finland*

Humankapital bygger på utbildning. Utbildning är en investering i mänskligt kunnande i samhället, medan vanliga investeringar ökar det fasta produktionskapitalet. Historiskt sett har tillväxten i Finland alltid byggt på mänskligt kunnande och produktiva investeringar.

Den utarmade produktivitetssökningen i Finland under de senaste femton åren har ett väsentligt samband med att humankapitalet ackumuleras långsammare än tidigare. Både antalet arbetstimmar och den genomsnittliga utbildningsnivån spelar då en nyckelroll.

Humankapitalet hotar att minska i framtiden på grund av både befolkningsstrukturen och den sjunkande utbildningsnivån.

Detta återspeglas i företagens verksamhetsförutsättningar, eftersom det inte är möjligt för företagen att öka sina FoUI-satsningar utan kompetent arbetskraft. Några nya produktiva investeringar kommer inte heller att uppkomma om det inte finns tillräckligt med kvalificerad arbetskraft.

För att humankapitalet ska växa på lång sikt föreslår Centern en motsvarande parlamentarisk överenskommelse mellan partierna som den som ingåtts för FoUI-satsningarna.

Finland behöver fler satsningar på kompetens och utbildning. Det mest brådskande är att sätta den grundläggande utbildningen i skick. Detta förutsätter att finansiering kanaliseras till detta.

## **Utlåtande EkUU 13/2024 rd**

### **Avvikande mening 2**

Detta innebär ytterligare satsningar på utbildning för de unga åldersklasserna, livslångt lärande och invandring av experter. Detta förutsätter att utbildningen granskas som en investering i stället för som en utgiftspost. För att finansiera utbildningsinvesteringar kan man också avyttra statens icke-strategiska egendom i de fall där man uppskattar att den på lång sikt ger bättre avkastning som investering i utbildning.

För att säkerställa en kompetent arbetskraft behövs det en målinriktad befolkningspolitik som även innefattar att de invandrare som vill arbeta önskas välkomna till Finland.

Arbetskrafts- och studieinvandringen måste göras smidigare och fås att öka. En av högerregeringens mest långtgående misstag är att förhålla sig nonchalant till den nödvändiga invandringen.

Centern håller med den uppfattning som finansministeriets tjänstemän framfört i offentligheten om att det är möjligt att stoppa försvagningen av försörjningskvoten om 40 000 nettoinflyttare kommer till Finland varje år. Det är svårt att se andra sätt att få till stånd en sådan ökning av arbetsmängden som snabbt och tillräckligt skulle förbättra den finansiella obalansen i de offentliga finanserna.

Det är dock viktigt att notera att invandrarna samtidigt måste ha lika bra sysselsättning, samma uppgifter och samma lön som majoritetsbefolkningen, för att invandringen verkligen ska stärka de offentliga finanserna.

Folkmängden i Finland kan öka till sex miljoner på 2040-talet, om invandringen hålls på en lika hög nivå som under de senaste åren.

Finland måste ställa som mål att den arbetsrelaterade invandringen bestående ska höjas till en hög nivå. Samtidigt måste man se till att sysselsättningen bland invandrare motsvarar sysselsättningen bland den övriga befolkningen.

Dessutom måste studerande som kommer till Finland få incitament att stanna kvar i Finland för att arbeta efter studierna. Ett poängsystem enligt kanadensisk och australisk modell bör införas.

Utländska experter och deras familjer måste få och garanteras ett servicelöfte på två veckor. Förverkligandet av detta ska mätas systematiskt från den tidpunkt då sökanden lämnar in sin ansökan i systemet. Detta ska innefatta identifiering, erhållande av arbetstillstånd och alla andra praktiska åtgärder från öppning av ett bankkonto till personbeteckning.

Som en del av åtgärderna för att locka kompetent arbetskraftsinvandring till Finland ska det i världen inrättas finländska språk- och kulturskolor, där de som lärt sig finska och finsk kultur kan beviljas uppehållstillstånd för att arbeta i Finland. Dessutom kan finländska universitet och yrkeshögskolor inrätta verksamhetsställen i utlandet. Å andra sidan behövs det fler engelskspråkiga daghem och grundskolor i Finland.

Som en del av befolkningspolitiken måste vikt fästas vid en positiv inställning till familjen. Centern accepterar inte nedskärningar för barnfamiljer. Ett konkret sätt att stödja familjerna kunde vara att lindra beskattningen av barnfamiljer. Det här borde utredas.

**Utlåtande EkUU 13/2024 rd**  
**Avvikande mening 2**

*4. Rekapitalisera Finlands Industriinvestering med ett betydande belopp för att det ska kunna delta som medinvesterare i industriella investeringsprojekt och finansiera större tillväxtföretag*

Finlands Malmförädling ska vid behov bedömas på motsvarande sätt. Fingrids och Gasgrids investeringsförmåga ska tillgodoses på det sätt som regeringen föreslår.

Centern anser att man i Finland borde ingå branschvisa tillväxtavtal till exempel inom teknologiindustrin, de kreativa branscherna, livsmedelsbranschen, skogsbruket och skogsindustrin samt turismen.

*5. En större del av pensionstillgångarna än för närvarande ska användas för att påskynda investeringar i Finland.*

Finansieringen är för närvarande en av flaskhalsarna i de tillväxtinriktade företagens investeringar. Finland industrialiserades med hjälp av återlånning, genom att pensionsavgifterna återfördes till investeringar i Finland. I dag far pensionsmedlen iväg för att påskynda den ekonomiska tillväxten främst i främmande länder.

*6. Specifika tillväxtavtal för de ekonomiska regionerna ersätter de MBT-avtal som ingåtts med endast några stadsregioner, varvid staten deltar jämlikare i utvecklingen av hela Finland.*

Regionstäderna utgör ryggraden i den finländska sysselsättningen. De företag som är verksamhet i regionstäderna har dock ofta svårigheter med att hitta kompetent arbetskraft och FoUI-finansiering för sina projekt.

Nya åtgärder behövs för att tillgodose och förutse regionstädernas behov av kompetent arbetskraft, strategiskt samarbete samt forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet (FoUI).

Med Business Finlands och Finlands Akademis finansiering skapas bland annat ett eget FoUI-program för regionstäderna. Dessutom borde man utveckla och skapa verksamhetsmodeller för gemensamma campus på olika utbildningsnivåer.

Regionstäderna, högskolorna, företagen och andra arbetsgivare i regionen bör ingå strategiska partnerskapsavtal och upprätta verksamhetsmodeller som säkerställer parternas engagemang och mål.

*7. Tillstånd för investeringar har i vissa fall framskridit obefogat långsamt. Beviljandet måste påskyndas. Dessutom måste den förvaltningsövergripande investeringsgrupp som utlovades i regeringsprogrammet omedelbart börja sitt arbete för att de planerade investeringarna ska kunna genomföras i Finland.*

*8. Som en del av bemötandet av den försämrade ekonomiska situationen föreslog Centern redan i sin alternativa budget för 2024 att dieselolja för yrkestrafik tas i bruk.*

Det skulle underlätta i synnerhet transportföretagarnas kostnader i Finland eftersom avstånden är långa och skulle bidra till att landets exportindustri klarar sig.

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

### Avvikande mening 2

*9. Centern skulle liksom regeringen fortsätta att målmedvetet öka FoUI-satsningarna med beaktande även av de offentliga forskningsinstitutens roll.*

*10. Vi tar ett produktivitetssprång genom att göra Finland till ett stort land inom utnyttjandet och tillämpningen av artificiell intelligens.*

Man måste snabbt ta stora kliv inom den offentliga och den privata sektorn genom att fördomsfritt tillämpa teknik.

För att påskynda detta behövs riksomfattande samordning och tvärsektoriell ledning inom alla delområden och på alla nivåer i samhället för att Finland och finländarna ska få del av de möjligheter som artificiell intelligens erbjuder och kunna visa resten av världen en modell för etisk användning av artificiell intelligens.

Finland ligger redan nu klart efter och hamnar allt mer på efterkälken jämfört med många andra länder, men med målmedveten utbildning och en djärv attityd kan vi ännu komma fatt denna tekniska trend som är viktig på lång sikt.

Spetsprojektet under denna valperiod måste vara att göra den strategiska tillämpningen av artificiell intelligens till en konkurrensfördel för Finland. Också stärkandet av barns och ungas kunskaper i artificiell intelligens måste tas upp på UKM:s arbetslista. Förstärkningen av de naturvetenskapliga, matematiska och tekniska färdigheterna som en del av den grundläggande utbildningen är en central framtidskompetens som stärker Finlands humankapital och innovationsförmåga.

Finland måste i EU verka för att hela Europa börjar arbeta för att ta igen den tekniska eftersläpningen.

*11. Det tillsätts en parlamentarisk arbetsgrupp kring den idé som president Niinistö tog upp i sitt öppningstal inför riksmötet 2024.*

Målet är att över regerings- och oppositionsgränserna skapa ett gemensamt åtagande om på vilken nivå Finlands offentliga utgifter och beskattning ska ligga för att ekonomin ska återhämta sig på lång sikt.

### ***Svart ekonomi***

I den svarta ekonomin, inklusive brottslig verksamhet och penningtvätt, rör sig enorma summor. Enligt Skatteförvaltningens uppskattningar betalas enbart svarta löner årligen för över en miljard euro, vilket medför skatteinkomstbortfall på hundratals miljoner euro för staten och kommunerna. När skattemyndigheterna råkar ut för intäktsbortfall, känner de som lydigt betalar sina skatter det i skinnet i form av skärpt beskattning. Också ärliga företagare lider av den svarta ekonomin i form av osund konkurrens.

Regeringen som leds av Samlingspartiet och Sannfinländarna förhåller sig likgiltigt till bekämpningen av svart ekonomi. Regeringen inledde först i mars i år efter offentliga påtryckningar en

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

### Avvikande mening 2

uppdatering av programmet för bekämpning av grå ekonomi. De myndigheter som bekämpar svart ekonomi har varje valperiod samlats tvärsektoriellt vid samma bord.

Centern föreslår att programmet för bekämpning av grå ekonomi ska fortsätta. Det är då viktigt att de ansvariga myndigheterna anvisas tillräckliga resurser för att få fast bedragare och återkräva vinningen av brottslig verksamhet.

Centern har redan i sin alternativa budget för 2024 föreslagit 20 miljoner euro för polisen, tullen, skatteförvaltningen, utskökningsverket, domstolarna och åklagarna för bekämpning av svart ekonomi. Den förebyggande effekten av detta skulle tillsammans med den direkta effekten av åtgärderna mot svart ekonomi ge en intäkt på 120 miljoner euro och en nettoeffekt på 100 miljoner i statsfinanserna.

Dessutom kan man få skatteintäkter på 100 miljoner euro från aktörer inom plattformsekonomin. För att övervakningen ska vara verkningfull måste man genom lagändringar åstadkomma förbättringar i hur effektivt kontrollerna av jämförelsedata genomförs.

- Nettoinkomsten av bekämpningen av svart ekonomi genom satsningar på hela bekämpningskedjan 100 miljoner euro
- Effektiviserad beskattning av plattformsekonomi 100 miljoner euro

### Övrigt

I sin alternativa budget föreslår Centern att den allmänna mervärdesskattesatsen höjs med 1 procentenhet. I så fall skulle den allmänna mervärdesskattesatsen vara jämnt 25 procent och Finland skulle hålla sig på den allmänna nordiska nivån i fråga om mervärdesbeskattningen.

Regeringens proposition om en höjning med ytterligare en halv procentenhet för vårt land till täten bland länderna med de högsta mervärdesskattesatserna i Europa. Centerns alternativ visar att skatteutfallet också kan samlas in på något annat sätt. Regeringen kunde inte göra detta, utan satte alla finländare att betala ännu mer för anpassningen.

I regeringsprogrammet har från och med 2025 också skrivits in att nyttigheter med den lägsta mervärdesskattesatsen (tidningar, böcker, läkemedel, turist-, idrotts- och kulturtjänster, persontransporter) på 10 procent ska överföras till skattesatsen 14 procent. Endast dagstidningar och tidskrifter har uteslutits från åtgärden. Centern oroar sig över hur alla dessa åtgärder påverkar människors konsumtion, turism och bildning samt möjligheter att köpa de läkemedel de behöver.

Centern godkänner inte regeringens riktlinje att höja den sänkta skattesatsen.

Centern understöder inte regeringens förslag om att minska hushållsavdraget. I en situation där regeringen genomför den största skärpningen i historien av beskattningen av tjänster genom höjningen av den allmänna mervärdesskatten är det ofattbart att den även försämrar incitamentet att utnyttja tjänsteföretagens arbete. Centern befärar att situationen leder till ökad svart ekonomi. När

## **Utlåtande EkUU 13/2024 rd**

### **Avvikande mening 2**

hushållens renoveringar blir ogjorda finns det inte heller hopp i sikte i byggbranschen från dessa renoveringar.

Som kompensande åtgärder föreslår Centern bland annat källskatt på skattefria vinstutdelningar från allmännyttiga samfund och andra, utvidgning av sötsaksskatten till kex och chips, högre skatter på alkohol, tobak och läskedrycker samt andra skatteåtgärder enligt Centerns alternativa budget, vilka granskas närmare i samband med finansutskottets betänkande.

Centern godkänner inte regeringens föreslagna nedskärningar i utbildningen på andra stadiet. Centern kommer inte att genomföra nedskärningar i yrkesutbildningen, eftersom det i Finland råder brist på experter.

Centern godkänner inte en inbesparing i Business Finlands turistfrämjande finansiering. Turismen är en bransch som borde växa i hela Finland från havsstränderna till Insjöfinland, Lappland inte att förglömma.

För arbets- och näringsministeriets del kan man spara en del genom att gallra bland de olika stöd som lyder under arbetsministern. Exempel på detta är integrationsutbildningen, utbildningar och träningar, lönesubventionerat arbete, kommunernas garanterade arbete och sysselsättningsstödet för äldre.

#### ***Avslutningsvis***

Finlandsbilden har fått en hård törn såväl inom landet som utanför det. Finland har tidigare byggts upp genom samarbete. Genom rättvisa överenskommelser. Detta har varit en central konkurrensfaktor för vårt lilla folk. Nu har en betydlig del av detta förtroendekapital ätits upp.

Samtidigt har de politiska riskerna i anslutning till Finland ökat. Det ser inte bra ut: Avtalskulturen skrotas, humankapitalet krymper, samhällsklimatet polariseras och regeringen orkar inte tänka långsiktigt.

Regeringens misslyckade politik kräver ytterligare anpassningar av de offentliga finanserna för att undvika att fosterlandet går i konkurs. Om vi inte får ekonomin att växa, har vi att vänta oss nya anpassningsåtgärder som får landet att utarmas.

Centern anser att beslutsfattarnas viktigaste uppgift i nuläget är att återställa förtroendet och stärka tron på framtiden.

Centern skulle genomföra anpassningen på ett sundare sätt och samtidigt satsa kraftigt på tillväxt. Finland står vid en vägkorsning och Centerns val är den väg som leder till arbete och tillväxt.

Sammantaget föreslår Centern ett program på 7—8 miljarder euro som alternativ till regeringens beslut från ramförhandlingarna om ett tillägg på tre miljarder euro. Helheten behandlas närmare i samband med behandlingen av finansutskottets betänkande.

**Utlåtande EkUU 13/2024 rd**  
**Avvikande mening 2**

Genom programmet kan den finländska ekonomin börja växa, återhämta sig på ett rättvist sätt samt återställa sitt förtroende. Centern anser att vi måste ändra kurs och skapa sund tillväxt i Finland.

***Avvikande mening***

Vi föreslår

*att finansutskottet i sitt betänkande om planen för de offentliga finanserna 2025—2028 beaktar det som sägs ovan.*

Helsingfors 21.5.2024

Timo Mehtälä cent  
Vesa Kallio cent

## **Utlåtande EkUU 13/2024 rd**

### **Avvikande mening 3**

#### **Avvikande mening 3**

#### **Motivering**

Enligt planen för de offentliga finanserna strävar regeringen efter att balansera de offentliga finanserna så att underskottet minskar och skuldsättningen kan stävas. Detta är viktigt och värt att stödja.

Regeringen har dock valt en linje som till många delar är inkonsekvent, tillväxthämmande, ohållbar och osund. Därför kan de gröna inte stödja regeringen.

Det är inkonsekvent att regeringen samtidigt som den betonar det ekonomiska lägets allvar försvagar de offentliga finanserna genom flera åtgärder. Till exempel försvagar skattelättnaderna för höginkomsttagare och fossila importerade bränslen, oviljan att ingripa i ineffektiva företagsstöd samt dåligt övervägda utgiftsökningar de offentliga finanserna på både kort och lång sikt.

Regeringen har offentliggjort många åtgärder som syftar till att påskynda tillväxten. Till exempel skattegottgörelsen för stora industriinvesteringar påskyndar förhoppningsvis projekten för grön omställning. Å andra sidan hämmar många av regeringens åtgärder tillväxten. Att bristen på kompetent arbetskraft förvärras genom att den arbetsrelaterade invandringen försvåras, att nya hinder skapas för investeringar i vindkraft och genom att man inte vill ingripa i ineffektiva företagsstöd är exempel på regeringens riktlinjer som står i vägen för tillväxten.

Regeringens ekonomiska politik är ohållbar eftersom den ökar utsläppen. Besluten om skattelättnader för fossila bränslen och förorenande bilar, nedskärningar i anslagen för klimatåtgärder samt bland annat miljöskatten på elbilar ökar utsläppen. Regeringens åtgärder äventyrar uppnåendet av Finlands klimatåtaganden, vilket kan leda till höga kostnader senare, om ersättande utsläppsminskningar måste göras på dyrare objekt eller om utsläppsrätter måste köpas av andra länder. Regeringen skär också betydligt ned finansieringen för naturvård i strid med Finlands åtagande att stoppa förlusten av biologisk mångfald fram till 2030.

Regeringens politik är osund eftersom nedskärningarna fokuserar på tjänster och trygghet som låginkomsttagarna och personer i utsatt ställning behöver. Regeringen skär ner betydande summor för bland annat social- och hälsovårdstjänster, utbildning, utkomstskydd för arbetslösa och bostadsbidrag. Samtidigt leder skattebesluten bland annat i fråga om beskattningen av förvärvsinkomster och pensioner samt höjningen av mervärdesskatten till att de som har de högsta inkomsterna i detta svåra ekonomiska läge betalar relativt sett minst i tillägg.

De gröna har föreslagit ett alternativ till regeringens ekonomiska politik bland annat i vår alternativa budget och i reservationerna till propositionerna. Vi anser att de offentliga finanserna måste balanseras och sysselsättningen ökas, vilket förutsätter både utgiftsbesparingar, skattehöjningar och strukturella reformer. Detta kan — och måste — göras på ett sätt som är mer konsekvent, som bättre stöder tillväxten och som är mer hållbart och sunt än det som regeringen föreslår.

**Utlåtande EkUU 13/2024 rd**  
**Avvikande mening 3**

***Avvikande mening***

Jag föreslår

*att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.*

Helsingfors 21.5.2024

Oras Tynkkynen gröna

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

### Avvikande mening 4

#### Avvikande mening 4

#### Motivering

Regeringens politik handlar om en historisk förändring på systemnivå där den finländska välfärdsstaten avvecklas och arbetstagarnas ställning försämras på ett sätt som saknar motstycke. Ramförhandlingarna och planen för de offentliga finanserna 2025—2028 för regeringen till en ny nivå av en radikal klasspolitik: besluten vid ramförhandlingarna drabbar framför allt de social- och hälsovårdstjänster som sedan tidigare befinner sig i kris och som behöver tilläggsfinansiering.

Regeringen döljer sin klasspolitik bakom det oumbärliga: att det inte finns något alternativ till den politik som bedrivs. I verkligheten finns det alltid alternativ. Det handlar om ideologiska val.

Sakkunniga har ansett att regeringens anpassnings- och nedskärningsmål är orealistiska och oändamålsenliga. Det är lätt att ansluta sig till dessa bedömningar. Det är mycket sannolikt att mycket kraftiga nedskärningar snarare ökar än minskar behovet av offentliga utgifter på längre sikt. Nedskärningar som drabbar exempelvis social trygghet, social- och hälsovårdstjänster som tillhandahålls av den offentliga sektorn och tredje sektorn, psykisk hälsa, barnfamiljer och utbildning är kortsiktiga och leder till höga mänskliga och samhällsekonomiska kostnader.

Sådana nedskärningar kan inte motiveras med att hållbarheten i de offentliga finanserna förbättras, utan de måste framför allt ses som ideologiska: det viktigaste målet för regeringens ekonomi- och samhällspolitik verkar vara att avveckla den offentliga sektorn och skrota den finländska samhälls- och välfärdsmodellen. Det kanske tydligaste beviset på detta är att samtidigt som finansieringen av välfärdsområdena och de offentliga social- och hälsovårdstjänsterna skärs ned radikalt på grund av det ”tvång” som regeringen själv uppfunnit, ökar regeringen avsevärt FPA-ersättningarna för privat vård, vilket är en direkt inkomstöverföring till de privata hälsoföretagen och i första hand till de kunder som har det bra ställt.

#### *Konjunkturläget och de ekonomiska utsikterna*

Anpassningen och stärkandet av hållbarheten i de offentliga finanserna måste ske på ett sätt som inte orsakar oskäligen sociala skador och mänskligt lidande och som i konjunkturpolitiskt hänseende är förnuftigt.

Sammantaget är regeringens nedskärningar oskäligen, och dessutom skärper regeringen finanspolitiken i en situation där den finländska ekonomin befinner sig i recession och sysselsättningen minskar. På detta sätt fördjupar och förlänger regeringen recessionen, orsakar onödig ökning av arbetslösheten och försvagar den ekonomiska tillväxten. En del av den skadliga effekten torde förbli bestående när till exempel konjunkturarbetslösheten blir strukturell, vilket försämrar produktionspotentialen i den finländska ekonomin också på längre sikt.

Det är mycket möjligt att finansministeriets ekonomiska prognos, som ligger till grund för planen för de offentliga finanserna, är överoptimistisk. Dessutom är finansministeriets bedömning av de

## Utlåtande EkUU 13/2024 rd

### Avvikande mening 4

negativa effekterna på tillväxten av åtstramningen av finanspolitiken betydligt mindre än vad som anses vara normalt i vedertagna bedömningar och det som finansministeriet själv flera gånger har konstaterat. När det gäller utvecklingen av skatteintäkterna kan prognosen i sin tur mycket väl vara i överkant.

Som det konstaterats vid utskottets sakkunnigutfrågning är det obefogat att skrämmas med att Finland skulle vara på samma väg som Grekland. Regeringens tal om en ”ekonomisk observationsklass” och om att ett förfarande med alltför stora underskott i EU skulle leda till att vår beslutanderätt om den ekonomiska politiken skulle minska är också vilseledande och tendentiöst. Den ekonomiska situationen i Finland är svår, men Finlands offentliga skuldkvot ligger fortfarande klart under genomsnittet för länderna i euroområdet.

Den viktigaste lärdomen av eurokrisen var att en kraftig anpassning vanligtvis inte leder till den eftersträfvade minskningen av skuldkvoten, eftersom anpassningen i sig försvagar den ekonomiska tillväxten och ekonomins produktionspotential. Detta har också bekräftats av Internationella valutafonden IMF. Under en recession förstärks de skadliga effekterna på tillväxten av ekonomisk disciplin. Regeringen struntar i denna omständighet.

De viktigaste problemen i den finländska samhällsekonomin har länge varit den svaga produktivitetens utvecklingen, den åldrande befolkningen och den stora miljöbelastningen av den ekonomiska verksamheten. Regeringens politik underlättar inte dessa problem. Tvärtom: regeringen försvagar snarare hållbarheten i Finlands offentliga finanser och den framtida tillväxtpotentialen genom sin kortsiktiga och ideologiska nedskärningspolitik. Satsningarna på produktivitet förblir för anspråkslösa, utbildningen skärs ned, social- och hälsovårdstjänsterna försämras och invandringen försvåras.

#### *Utsiktslöst för industri- och innovationspolitiken*

Regeringen underlåter att göra nödvändiga investeringar i en hållbar omställning och erbjuder inte heller draghjälp för att lösa den djupa krisen i byggnadsindustrin, trots att det finns exceptionellt starka konjunkturpolitiska och kostnadseffektivitetsbaserade motiveringar för detta.

Den ekonomiska tillväxten har nästan alltid inneburit ökad förbrukning av naturresurser och det finns inga tecken på att denna koppling bryts i Finland. Användningen av naturresurserna per capita är i Finland mångdubbel i förhållande till den nivå som allmänt anses vara hållbar, och klart större än i EU i snitt eller i våra viktigaste jämförelseländer.

För att vårt mål om klimatneutralitet ska nås, förlusten av biologisk mångfald ska stoppas och användningen av naturresurser ska fås till en hållbar nivå krävs en strategisk och systematisk industri- och samhällspolitik för en hållbar omställning. Regeringen har dock ingen sådan vision eller ambition. Regeringens linje hotar leda till att målen inte nås. Trots de ökande behoven minskar finansieringen av åtgärderna för hållbar omställning under ramperioden.

Enligt de sakkunniga som ekonomiutskottet hört måste kopplingen mellan målen för statsfinansernas hållbarhet och miljöhållbarhet vara betydligt starkare. Vid planeringen av de offentliga finanserna måste man också beakta olika hållbarhetsindikatorer i stor utsträckning. Till exempel

**Utlåtande EkUU 13/2024 rd**  
**Avvikande mening 4**

har man vid statsrådets kansli länge samlat in rätt heltäckande uppgifter om utvecklingen av olika indikatorer, men detta arbete är i stor utsträckning åtskilt från planeringen och utvärderingen av de offentliga finanserna.

För att målen i klimatlagen ska nås krävs det en beslutsam industripolitik för en rättvis omställning. De offentliga stöden måste ökas betydligt, men samtidigt måste också fördelningen av dem utvecklas så att den offentliga finansieringen riktas så effektivt som möjligt till att påskynda en ekologiskt hållbar strukturomvandling.

***Avvikande mening***

Jag föreslår

*att finansutskottet i sitt betänkande om planen för de offentliga finanserna 2025—2028 beaktar det som sägs ovan.*

Helsingfors 21.5.2024

Mai Kivelä vänst